

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku D. K.

przy uczestnictwie D. M., J. C., A. S., A. P., J. P., U. S., A. J., M. J., B. B., J. B., J. D. i M. D.

przy udziale M. D., K. D. i A. H.

o zniesienie współwłasności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 grudnia 2019 r.,

zażalenia A. H., K. D. i M. D.

na postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z dnia 29 października 2018 r., sygn. akt II Cz (...),

**1) odrzuca zażalenie w zakresie dotyczącym pkt 2
zaskarżonego postanowienia,**

2) oddala zażalenie w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 marca 2017 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił wniosek A. H., M. D., A. D. i K. D. o dopuszczenie do udziału w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości położonej w K. przy ul. M.

Postanowieniem z dnia 13 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił zażalenie A. H., K. D., M. D. i A. D. na powyższe postanowienie.

W uzasadnieniu wskazał, że postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 1 kwietnia 2015 r. A. H., K. D., M. D., A. D., M. D. i J. D. zostali zwolnieni od udziału w przedmiotowej sprawie wobec utraty przysługującego im udziału wynoszącego 18/72 części we współwłasności opisanej nieruchomości na skutek prawomocnego postanowienia o przysądzeniu własności. Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił zażalenie A. H. na to postanowienie. Po wydaniu orzeczenia w przedmiocie zwolnienia uczestników od udziału w sprawie, A. H., K. D., M. D. i A. D. zgłosili żądanie zasądzenia na ich rzecz kwoty 203 333,33 zł oraz kwoty 360 000 zł tytułem zapłaty przez współwłaścicieli D. K. i D. M. wynagrodzenia za bezprawne korzystanie z lokalu nr (...) w nieruchomości będącej przedmiotem wniosku o zniesienie współwłasności oraz z tytułu nakładów poniesionych przez uczestników na lokal nr (...). Roszczenia te zostały wyłączone do odrębnego rozpoznania.

W postanowieniu z dnia 13 marca 2018 r. Sąd Okręgowy podniósł, że wniosek o dopuszczenie żalących do udziału w sprawie, motywowany okolicznością zgłoszenia przez nich wobec innych współwłaścicieli roszczeń powstałych w okresie, gdy także oni byli współwłaścicielami nieruchomości, istotnie nie zasługiwał na uwzględnienie, stąd zażalenie podlegało oddaleniu. A. H., M. D. i K. D. zaskarżyli to orzeczenie skargą kasacyjną, która została odrzucona przez Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 29 października 2018 r. jako niedopuszczalna. W zażaleniu A. H., M. D. i K. D. zaskarżyli je w całości, zarzucając naruszenie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 394 § 1 k.p.c., art. 398⁶ § 2 k.p.c., art. 519¹ § 1 k.p.c., art. 355 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do dalszego prowadzenia sprawy na skutek wniesienia skargi kasacyjnej oraz rozpatrzenia ich wniosku o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 519¹ § 1 k.p.c., od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie

w sprawie - w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego - przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie ma jednolitości poglądów w kwestii, czy postanowieniu o odmowie dopuszczenia do udziału w sprawie w postępowaniu nieprocesowym należy przypisać cechy kończącego postępowanie postanowienia co do istoty sprawy w znaczeniu, o jakim mowa w art. 519¹ § 1 k.p.c. Według jednego stanowiska, tego rodzaju postanowienia sądu drugiej instancji nie są orzeczeniami kończącymi postępowanie w sprawie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 1998 r., II CZ 127/98, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2001 r., II CZ 148/00, nie publ., z dnia 17 grudnia 2009 r., IV CZ 94/09, nie publ., z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 77/13, nie publ., z dnia 27 listopada 2014 r., IV CZ 75/14, nie publ., z dnia 13 października 2017 r., I CZ 92/17 nie publ.), ponieważ nie zamykają całego postępowania a kończą wyłącznie pewien fragment postępowania względem określonych osób; nie rozstrzygają ponadto w sposób stanowczy kwestii materialnoprawnych stanowiących przedmiot orzekania w danym postępowaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2004 r., IV CZ 186/04, nie publ., z dnia 11 marca 2008 r., II CZ 117/07, nie publ. oraz z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 77/13, nie publ.).

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w szczególności na tle zagadnienia dopuszczalności zaskarżenia zażaleniem postanowienia sądu drugiej instancji odmawiającego dopuszczenia do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania nieprocesowego, na gruncie przepisu art. 394¹ § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 6 listopada 2019 r.) w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., zauważa się jednak także, że postanowienia te kończą postępowanie w sprawie w stosunku do osoby zgłaszającej swój udział w sprawie w sposób równoznaczny z odmową ochrony prawnej udzielanej w rozpoznawanej sprawie (por. postanowienia z dnia 10 lipca 2008 r., III CZ 30/08, nie publ., z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 117/11, nie publ., z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CZ 16/15, nie publ., z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CZ 32/17, nie publ., z dnia 18 października 2017 r., II CZ 57/17, nie publ., z dnia 12 grudnia 2017 r., IV CZ 91/17, OSNC-ZD 2018, Nr 4, poz. 65 i z dnia 3 kwietnia 2019 r., II CZ 123/18, nie publ.). Przyjęto również, że postanowienie odmawiające dopuszczenia zainteresowanego do udziału w

sprawie w postępowaniu nieprocesowym nosi cechy postanowienia dotyczącego istoty tej sprawy, ponieważ sąd, oceniając zasadność przystąpienia zainteresowanego do udziału w sprawie na podstawie art. 510 k.p.c., rozpoznaje sprawę co do istoty w aspekcie podmiotowym, w odniesieniu do zainteresowanego zgłaszającego swój udział w sprawie i deklarującego materialnoprawny interes w rozstrzygnięciu tej sprawy (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 85/14, OSNC 2015, Nr 11, poz. 128).

W rozpoznawanej sprawie skarżący – byli współwłaściciele nieruchomości – domagali się dopuszczenia ich do udziału w postępowaniu o zniesienie współwłasności nieruchomości, powołując się wyłącznie na przysługujące im wobec aktualnych współwłaścicieli roszczenia z tytułu posiadania rzeczy wspólnej powstałe w okresie przez utratą przez nich udziału w przedmiotowej nieruchomości na skutek przysądzenia własności. Rozstrzygnięcia wymaga zatem, czy zaskarżone skargą kasacyjną postanowienie Sądu Okręgowego oddalające zażalenie skarżących na postanowienie Sądu Rejonowego odmawiające dopuszczenia ich do udziału w sprawie o zniesienie współwłasności wobec przyjęcia, że zgłoszone przez nich roszczenia nie mieściły się w kategorii sporów objętych dyspozycją art. 618 § 1 k.p.c. i nie podlegały rozstrzygnięciu w postępowaniu o zniesienie współwłasności, miało charakter kończącego postępowanie postanowienia co do istoty sprawy w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z art. 618 § 1 k.p.c. w postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Przepis ten ma charakter procesowy i reguluje kwestie rodzaju roszczeń, trybu i sposobu ich dochodzenia. W judykaturze Sądu Najwyższego utrwaliło się także jednolite stanowisko, że wymienione w tym przepisie roszczenia dotyczą tylko współwłaścicieli, a katalog tych roszczeń jest wyczerpujący, gdyż przepis ten stanowi wyjątek od zasady rozpoznawania roszczeń pieniężnych w postępowaniu procesowym, co wyklucza możliwość rozszerzającej jego wykładni (por. uchwały z dnia 12 stycznia 1973 r., III CZP 56/73, OSNC 1974, nr 7-7, poz. 125, z dnia 2 kwietnia 1982 r., III CZP 10/82, OSNC 1982 r., nr 11-12, poz. 162, z dnia 10 maja 2006 r., III CZP 11/06, OSNC 2007 Nr 3, poz. 38, czy z dnia 21 lutego 2008 r.,

III CZP 144/07, OSNC 2009 Nr 2, poz. 22, wyrok z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 46/11, OSNC - ZD 2013 Nr 3, poz. 48 oraz postanowienia z dnia 10 listopada 2019 r., I CSK 219/06, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 474/13, z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 18/15, z dnia 25 stycznia 2019 r., IV CSK 543/17 - nie publ.).

Z powyższego wynika, że zaskarżone skargą kasacyjną postanowienie Sądu Okręgowego i utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego nie miały charakteru merytorycznego, w tym sensie, że nie rozstrzygały o kwestiach materialnoprawnych stanowiących przedmiot orzekania w postępowaniu o zniesienie współwłasności nieruchomości, lecz miały charakter procesowy i dotyczyły trybu postępowania co do roszczeń zgłoszonych przez skarżących. Świadczy o tym także fakt, że – jak wynika z akt niniejszego postępowania – przedmiotowe roszczenia zostały przez Sąd Rejonowy wyłączone do odrębnego rozpoznania i zarejestrowane jako sprawa o zapłatę z ich powództwa przeciwko P. K. i D. M. (k. 1135 akt). Podkreślić przy tym należy, że sąd rozpoznający sprawę o zniesienie współwłasności o roszczeniach z tytułu posiadania rzeczy przewidzianych w art. 618 § 1 k.p.c. orzeka zawsze na wniosek osób uprawnionych do ich zgłoszenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 351/13 i z dnia 29 stycznia 2016 r., II CSK 82/15 – nie publ.). Skarżący, którzy zostali wcześniej zwolnieni od udziału w postępowaniu o zniesienie współwłasności ze względu na utratę udziału w nieruchomości, nie zgłosili jednak tych roszczeń do czasu utraty statusu uczestników postępowania. Nie można zatem przyjąć, że zaskarżone orzeczenie stanowiło kończące postępowanie postanowienie co do istoty sprawy w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c. Z tych względów skarga kasacyjna uczestników podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, a kwestionujące tę decyzję Sądu Okręgowego zażalenie podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

W pozostałym zakresie zażalenie podlegało, jako niedopuszczalne, odrzuceniu, bowiem w świetle art. 394¹ § 1, 1¹ i 2 k.p.c. (który zgodnie z art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 z późn. zm.), znajduje zastosowanie do rozpoznania niniejszego zażalenia w brzmieniu obowiązującym do dnia 6 listopada 2019 r.), na postanowienie o umorzeniu postępowania wywołanego

wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego.

aj